

6. Цокота В.Р. Проблеми психологічної диференціації особливих та надзвичайних умов діяльності // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 8. – Харків: УЦЗУ, 2010. – С.225 – 231.

УДК 159.9

Чаплак Я.В., завідувач кафедри психології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПСИХОЛОГА-ПРАКТИКА ДО КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розкриваються особистісно-професійні утворення майбутнього психолога-консультанта відповідно до ідеальної моделі діяльності працівника психологічної служби; обґрунтований особистісно-акмеологічний підхід як психолого-педагогічний принцип підготовки практикуючого психолога до професійної діяльності; на основі вищезазначеного принципу описані особистісно-акмеологічна модель готовності психолога та програма і методика формування компонентів цієї моделі (теоретичний, практичний та особистісний) у процесі підготовки спеціаліста психологічної служби.

Ключові слова: особистісно-професійні якості, акме-форми, особистісно-акмеологічний підхід, особистісно-акмеологічна модель готовності.

В статье раскрываются личностно-профессиональные качества будущего психолога-консультанта относительно идеальной модели деятельности работника психологической службы; обоснованный личностно-акмеологический подход как психолого-педагогический принцип подготовки практического психолога к профессиональной деятельности; описаны личностно-акмеологическая модель готовности психолога, программа и методика формирования компонентов модели (теоретический, практический и личностный) в процессе подготовки специалиста психологической службы.

Ключевые слова: личностно-профессиональные качества, акме-формы, личностно-акмеологический подход, личностно-акмеологическая модель.

Постановка проблеми. Завдання прогнозу успішності психологів-практиків у трудовій діяльності залежить від удосконалення процесу формування готовності до особистісного стилю діяльності спеціаліста, який характеризувався б особистісною зрілістю, успішністю, вершинністю, гармонійністю, творчістю та майстерністю. Потрібно досягнути якостей, які б характеризували особистість у вищій мірі продуктивності психолога-консультанта. Щоб іти в ногу з часом, майбутній професіонал цієї сфери має завжди прагнути до збагачення своїх знань, удосконалення власної професійної майстерності. Він мусить відчувати життєвий пульс сьогодення і спрямовувати свою професійну діяльність у русло постійного творчого пошуку. Багато хто відчуває позитивні відчуття

один до одного й антипатія, яка отрує життя багатьох, зникає. За критерієм творчості стилю життя психолог-консультант – це людина індивідуально-творчого стилю життя, який властивий особистостям з виразними особистісними характеристиками, адекватною, іноді навіть високою самооцінкою, людям цілеспрямованим, з розвинутими і різноманітними потребами й інтересами, що здатні приймати нетривіальні рішення, добре адаптуються в новому середовищі, не втрачаючи своєї самобутності [1; 7].

Тобто, вершинні особистісно-професійні утворення спеціаліста консультативної взаємодії є основою готовності до особистісного стилю діяльності щодо надання ефективної психологічної допомоги на сьогоднішній день становлення нашого суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковці-дослідники стверджують, що професія психолога-практика у різних сферах консультативної діяльності висуває високі вимоги до тих, хто вирішив присвятити їй своє життя (Г.С.Абрамова, Ю.Є.Альошина, О.Ф.Бондаренко, Р.Джордж, Т.Крістіані, К.Роджерс, В.В.Рибалка, Г.О.Хомич та ін.). Саме тому за час навчання у вищому навчальному закладі студенти повинні не тільки набути необхідні знання з фахових дисциплін, а й розвинути відповідні психологічні якості, сформувані позитивне ставлення до майбутньої професії, від чого в повній мірі буде залежати успішність творчої реалізації в практичній діяльності (С.Д.Максименко, В.Г.Панок, Н.В.Чепелева та ін.). Тобто, сучасні науковці-дослідники вказують, що характер професійної консультативної діяльності вимагає від практичного психолога знайомства з широким колом питань, крім теоретичної та практичної психологічної підготовки, починаючи з організації системи професійної роботи в цілому, і відповідного законодавства, елементів соціології і економіки, загальної і соціальної педагогіки, закінчуючи конкретними, прикладними знаннями (О.Бондаренко, С.Васьківська, П.Горностаї, Л.Карамушка, С.Максименко, В.Рибалка та ін.).

Метою статті є висвітлення основних компонентів особистісно-акмеологічної моделі готовності до професійної діяльності на основі концептуального підходу (особистісно-акмеологічного) як основи формування особистісно-професійних утворень психолога-консультанта щодо творчої самореалізації та описати програму і методику формування готовності до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Бачення практичним психологом стратегії досягнення вершин професіоналізму та слідування логіці просування до них полягає в проходженні відповідних етапів, кожен із яких означає взяття наступного бар'єра в досягненні професійної компетентності. Ці етапи характеризуються такими рівнями професіоналізму, як здатність успішно виконувати професійну діяльність; підготовленість до стабільної продуктивної праці; професійна майстерність в реалізації

функцій та обов'язків; творче оволодіння дослідницько-інноваційним стилем професійної діяльності.

К. Роджерс звертає увагу на таку рису психолога-практика, як використання у процесі діяльності прийомів та технік з різних теоретичних підходів [22]. Це вміння виокремлюють й такі дослідники сфери консультування, як Р. Браун, Дж. Браун, Д. Крістесен, Дж. Котлер та інші. Прибічники еkleктичного підходу Дж. Котлер, Р. Браун, С. Гледінг розкривають таке утворення спеціалістів даної сфери як гнучкість консультанта у процесі діяльності. П.П. Горностай вказує на те, спираючись на дані досліджень і власний досвід, що бажано, аби практичний психолог, незалежно від спеціалізації, мав такі якості: доброзичливість і низька агресивність; спрямованість на проблему, тобто на допомогу клієнту (мотивація психологічної допомоги в поєднанні з певною мірою альтруїзму); емпатія; гнучкість мислення; творча інтуїція [13].

С.В. Васьківська виділяє такі особистісні властивості, які визначають неабиякий вплив на ефективність проходження психоконсультативного процесу [11, С. 36]: вміння співпереживати та співчувати; викликати довіру щирістю та відкритістю; аутентичність (самодостатність); сила «Я»; відкритість власному досвіду (як не парадоксально звучить, потрібно вміти вчитись навіть у клієнта); толерантність до невизначеності; вміння нести особистісну відповідальність; ставити реалістичні цілі; емпатія та сміливість щодо побудови глибоких стосунків з іншими людьми; особиста зрілість консультанта. На думку автора, консультант має мати такі професійні якості: непересічні інтелектуальні здібності та розсудливість; оригінальність, винахідливість і різнобічність; вічно юна і невичерпна цікавість; здатність до самостійного навчання; інтерес до людей як особистостей, а не як до матеріалу, яким можна маніпулювати; повага до чужої особистості; розуміння власних особистісних особливостей; почуття гумору; чутливість; терплячість, відсутність зарозумілості; здатність засвоювати терапевтичні позиції, вміння підтримувати добрі й ефективні стосунки з людьми; продуктивність; навички методичної праці; здатність витримувати тиск; усвідомленість і відповідальність; готовність до співробітництва; чесність, самоконтроль, стійкість; прогресивні уявлення про етичні цінності; широкий культурний світогляд; глибокий інтерес до психології, особливо до клінічних аспектів [11, С. 36–37].

М. Боуен визначає вимоги до психотерапевтичного процесу та до самих психоконсультантів [12, С. 24] (див. табл.1).

Ж. Вірна вказує на те, що професійну діяльність психолога можна вважати успішною, якщо психолог як особистість володіє: мотивацією досягнення успіху; позитивним уявленням про образ «Я»; когнітивною позицією по відношенню до успіху (неуспіху) [23]. Ефективно працюючі психоконсультанти – це ті люди, які в процесі свого життя успішно

інтегрували в собі наукові знання і навички [7]. У психологів-консультантів мають бути такі якості, які сприяють ефективній діяльності [12, С. 58] (див. табл. 2).

Таблиця 1

Вимоги до психотерапевтичного процесу та до самих психоконсультантів за М.Боуеном

№	Характеристика
1.	Активна взаємодія між клієнтом і терапевтом. Психологи-консультанти мають забезпечувати більше ніж психологічну атмосферу, вони не тільки „активно слухають”, але й пропонують також власні інтегруючі враження, які полегшують рух клієнта в нових напрямках.
2.	Емпатія, безумовне позитивне прийняття та конгруентність; ці умови, хоча вони й важливі для створення атмосфери довіри, не являються достатніми для утворення змін в процесі терапії.
3.	Відображення почуттів, які можуть бути чи не бути інтегруючими враженнями, що полегшують реорганізацію переживань клієнта в певну нову свідомість. Це буде залежати від того, чи відчуває консультант внутрішній світ клієнта, чи поділяє його переживання або тільки слухає клієнта.
4.	Відмінність між підтримуючою зустріччю, мета якої в тому, щоб допомогти клієнту відчути себе краще, та психотерапією, яка сприяє змінам клієнта. У процесі підтримуючої зустрічі єдиним необхідним методом є активне слухання, а в психотерапії консультант пропонує свої власні інтегруючі враження, які слугують каталізаторами процесу, що реалізується клієнтом.

Таблиця 2

Якості, які сприяють ефективній діяльності психолога-консультанта

№	Якості	Характеристика
1.	Інтелектуальна лабільність	Бажання і вміння навчатися, а також творче мислення.
2.	Енергійність	Консультанти повинні бути здатні проявляти активність у процесі всієї сесії й бути в стані підтримувати активність у роботі з клієнтами.
3.	Гнучкість	Вміння пристосовувати свої дії, відповідаючи запитам своїх клієнтів.
4.	Здатність до сприяння	Підтримка клієнтів у прийнятті ними рішень, допомога у здобутті надії та впевненості.
5.	Добра воля	Бажання конструктивно працювати в інтересах клієнтів, тактично підтримуючи їх незалежність.
6.	Впевненість у собі	Ця якість охоплює знання себе, включаючи установки, цінності й почуття, а також здатність розрізняти, які фактори і яким чином впливають на них.

Таким чином, можна виділити такі якості, що характеризують сучасного ефективного психолога-консультанта: надійність, чесність, щирість; компетентність; розкутість; дисциплінованість, зосередженість на меті; ентузіазм, терпимість до незрозумілого; толерантність; об'єктивність; готовність до нових ситуацій; ініціативність; високий рівень особистісної зрілості; терплячість, витримка, відкритість, кмітливість, винахідливість; комунікативність; творча гнучкість; здатність подавати теорію мовою практики; здатність успішно працювати з різними стилями управління; етичність; уміння виділити важливу проблему; розширення можливостей самовираження кожної особистості. Вміла, усвідомлена та цілеспрямована діяльність може бути забезпечена тільки достатньою сформованістю системи умінь регуляції та саморегуляції, які використані для координації арсеналу психічних можливостей у діяльності.

Недостатня сформованість умінь саморегуляції, на нашу думку, є однією з основних причин труднощів і на шляху професійного самовизначення, і при засвоєнні вимог даної професійної діяльності, оволодінні необхідними в ній уміннями та знаннями. Дякуючи розвитку та вдосконаленню в студентів системи саморегуляції, в них формується сукупність умінь саморегуляції, на думку психологів-науковців: ставити завдання та визначати найбільш актуальні з них; аналізувати умови та виділяти найбільш значущі для досягнення поставленої мети; вибирати способи дій та організовувати їх послідовну реалізацію; оцінювати проміжні та кінцеві результати діяльності, підбираючи для цього найбільш ефективні критерії оцінки; виправляти допущені помилки (Н.І. Пов'якель) [18]. Як і всі формуючі вміння, вміння саморегуляції можуть бути предметом свідомого контролю. Саме на основі усвідомленої психічної саморегуляції формуються соціально-опосередковані механізми управління індивідуально здобутим арсеналом неопосередкованого чуттєвого та опосередкованого досвіду.

Дослідженнями М.Й. Боришевського встановлено органічну єдність структури саморегуляції як процесу та множинного характеру функцій саморегулювання, що «зумовлюють здатність особистості оптимально використовувати власні внутрішні резерви та реальні можливості навколишнього середовища, забезпечувати адекватність своєї активності прийнятій програмі, вимогам певних правил, норм, принципів та інших ціннісно-орієнтаційних еталонів і на цій основі досягти значущих цілей, домагатися реалізації намічених програм» [10, С. 26-27].

У психолога-практика є необхідність розвивати здатність звернення до власного досвіду для вирішення специфічних професійних проблем, знання релевантних теорій та їх наукового підґрунтя для залучення при поясненні, орієнтації та прийнятті рішень, володіння стандартизованим репертуаром умінь для оцінки власних навичок, здатність до критичної перевірки процесів діяльності та їх окремих кроків з метою ревізії.

Як стверджує С.В. Васьківська щодо ознайомлення майбутніх психологів-практиків з консультуванням, «ця сфера діяльності психолога має консолідувати всі знання та спостереження, набуті ним раніше не тільки під час навчання, але й протягом життя. При цьому теоретичні розробки та дослідження мають об'єднатись в інтегральну цілісність із життєвим досвідом. Тільки завдяки такому об'ємному та мобільному оперуванню матеріалом можна зрозуміти сутність психологічних труднощів людини, визначити орієнтири для терапевтичної роботи» [11, С. 239].

Підготовка психологів-практиків також має мати елементи відпрацювання роботи щодо розвитку власного досвіду (вміння звертатись до власної психічної реальності для побудови професійного психологічного процесу надання допомоги через стосунки «психолог-клієнт»), застосування релевантних теорій та їх наукового підґрунтя, перевірки процесів діяльності та їх окремих кроків з метою ревізії в умовах реального надання психологічної допомоги, тобто не в моделі «психолог-клієнт». Психоконсультанти працюють у соціальному середовищі, а також в умовах, які вимагають розв'язання проблем. Це вимагає від них розвинутих навичок міжособистісних взаємовідношень та креативності. На думку Д.Б. Богоявленської, особистість психолога-професіонала має відзначатися двома параметрами: досконалим володінням теоретичними знаннями як способами роботи і здатністю до швидкої адаптації. «Професіоналізм – це не наявність мертвого багажу, а відчуття нового, бачення своєї справи в системі сучасної дійсності... не точне дотримування рецептури, а здатність до розвитку галузі знань, тобто творче ставлення до діяльності» [6, С. 56]. Таким чином, практичний психолог у різноманітних сферах консультування – спеціаліст, діяльність якого спрямована на надання психологічної допомоги людині, сім'ї або групі осіб, що потрапили у складну життєву ситуацію, шляхом діагностування, корекції, розвитку, регуляції, консультування, терапії, психологічної просвіти.

Можна стверджувати, що акмеологічний, як і особистісний підходи, спрямовані на реалізацію принципу цілісності, оскільки акме людини (вищий прояв її професійного, особистісного самовираження та самоствердження), яке вивчається акмеологією, розуміється як гармонійна єдність психологічних і соціальних установок, у межах чого виявляється досяжною повнота буття в рамках індивідуального стану [1; 3; 4]. Отже, стан (чи особистісний статус) акме як основний об'єкт дослідження акмеології, є атрибутом творчої, гармонійної самоактуалізованої (згідно з А. Маслоу) особистості, що є цілісною сутністю, яка виявляє синергійне, гармонійне узгодження всіх психофізіологічних, свідомих, неусвідомлених, духовних вимірів людської особистості, що складають її творчу повноту. Базуючись на даному визначенні акме людини, можна окреслити й шляхи її формування [1], спрямовані на розвиток творчо-гармонійної особистості, що є, як учить психологія, цілісною істо-

тою, оскільки креативні люди виявляють амбівалентні, парадоксальні-двоїсті, що виключають один одного, особливості.

Таким чином, особистісний, як і акмеологічний, підходи мають спільні суттєві ознаки у вивченні становлення особистості, а саме: зрілість, успішність, вершинність, гармонійність, творчість, майстерність. Особистісний підхід розглядає дані ознаки в ході підготовки спеціаліста [19; 20], а в акмеологічному підході – це основа дослідження щодо вершинного, акмеологічного рівня розвитку особистості. Таким чином, особистісний та акмеологічний підходи до розвитку особистості мають тотожні суттєві ознаки і можуть бути об'єднані в єдиний методологічний підхід – особистісно-акмеологічний. Крім цього, особистісний та акмеологічний підходи орієнтуються на принципи, відповідно до яких потрібно вивчати процеси становлення творчого потенціалу, які призводять до успіху в професійній діяльності спеціалістів (із врахуванням її культурологічних, соціологічних, генетичних та інших детермінант), що досягають у своєму розвитку оптимальної стадії творчої майстерності і визначеного суспільного визнання. Важлива психологічна особливість успіху полягає в тому, що він, з одного боку, завжди очевидний і конкретний, а з іншого – є результатом довготривалого, суперечливого розвитку суб'єкта діяльності.

В особистісному та акмеологічному підходах робиться акцент на здібності особистості ставити собі завдання, реалізовувати їх, розв'язувати життєві та професійні проблеми з установкою на отримання високих результатів. При цьому акмеологічні технології мають ціннісно-цільовий, тобто гуманітарний характер і відповідають принципу оптимізації особистісних і професійних ресурсів. Отже, можливо об'єднати їх у спеціальний особистісно-акмеологічний підхід.

Особистісно-акмеологічний підхід у нашому дослідженні має здійснюватися через сукупність принципів: вершинної орієнтації, системно-функціональний, рефлексивно-акмеологічний, комплексності у розумінні вивчення і формування готовності до консультативної роботи, особистісної зрілості майбутніх фахівців сфери консультування (табл. 3).

Реалізація вказаних принципів в єдиному особистісно-акмеологічному підході передбачає створення цілісної концептуальної моделі, в якій вони взаємопов'язані та взаємозалежні [23; 24].

Ідеї цілісності, єдності особистісного та професійного розвитку людини є основою розробленої концепції, де фактором розвитку є внутрішнє середовище особистості, її активність, потреба в творчій самореалізації. Об'єктом професійного розвитку й формою реалізації творчого потенціалу майбутнього психолога-практика в професійній праці є інтегральні характеристики його особистості: спрямованість, компетентність, емоційна та поведінкова гнучкість. Виділені інтегральні характеристики особистості професіонала є психологічною основою, яка необ-

хідна в особистісно-творчому стилі діяльності. Кожна інтегральна характеристика представляє собою визначене поєднання або комбінацію значимих особистісних якостей, суттєвих для успішної діяльності в межах професії психолога-практика у різних видах надання психологічної допомоги. Фундаментальною умовою розвитку інтегральних характеристик особистості професіонала-психолога є усвідомлення ним необхідності змін, перетворення свого внутрішнього світу та пошук нових можливостей самоіснування в праці, тобто підвищення рівня професійної самосвідомості, що ефективно сприяє творчій самореалізації спеціаліста [19; 20].

Таблиця 3

Принципи особистісно-акмеологічного підходу

Принципи особистісно-акмеологічного підходу		
№	Назва	Характеристика
1	Принцип вершинної орієнтації у формуванні готовності майбутнього спеціаліста до професійної діяльності	Передбачає оптимальну «вершинність», тобто найсприятливіший, кращий за певними категоріями в конкретній ситуації. Під критерієм оптимальності слід розуміти порівняння варіантів можливих рішень і вибір найкращого з них. Критерій «вершинності» полягає у спрямованості на формування високого рівня особистісно-професійного, теоретичного та практичного компонентів готовності майбутнього спеціаліста до професійної діяльності.
2	Системно-функціональний принцип	Базується на вивченні процесів становлення творчого потенціалу людини, які призводять до успіху в професійній діяльності
3	Рефлексивно-акмеологічний принцип	Для професіонала в сфері практичної психології, з метою досягнення успіху творчої діяльності та її акме-форм важливо не тільки засвоєння всіх видів рефлексії, але й розвиток їх оптимальної взаємодії.
4	Принцип комплексності	Цей принцип передбачає підпорядкування особистісно-професійного, теоретичного та практичного компонентів готовності психолога-консультанта єдиній меті – формуванню цілісної особистості практичного психолога, що забезпечує успішність консультативної роботи.
5	Принцип особистісної зрілості майбутніх фахівців	Критерій „особистісна зрілість” полягає у належній мотивації досягнень, ставленні до свого „Я”, почуття громадянського обов’язку, наявності життєвих установок, здатності до психологічної близькості з іншою людиною.

Таким чином, особистісно-акмеологічний підхід забезпечує реалізацію багаторівневого процесу результативної психологічної допомоги учням на основі втілення оптимальних (вершинних) рівнів особистісного потенціалу та особистісної зрілості психолога у суб'єкт-суб'єктній взаємодії з особистістю.

У контексті розкриття цієї проблематики була проаналізована література з питань професійної підготовки шкільних психологів до консультативної діяльності із особистістю, що дозволило виділити три основних компоненти готовності фахівця:

- наявність особистісної підготовки, яка б дозволила уникнути непрофесіоналізму: стійкі мотиви вибору професії, сформована спрямованість на діяльність у різних видах надання психологічної допомоги (О.Ф. Бондаренко, Л.М. Карамушка); об'єктивна самооцінка професійно значущих якостей особистості, наявність умінь організації самовиховання, самовдосконалення; стан упевненості в собі, як психолога (С.В. Васьківська, Н.В. Чепелева); установка на активні та цілеспрямовані дії, налаштування на визначену поведінку в умовах розв'язання професійних завдань (П.П. Горностай, В.Г. Панок, В.В. Рибалка); стан задоволеності вибором професії, практичною діяльністю, спілкуванням з учасниками психотерапевтичної взаємодії (М.А. Гуліна, З.Г. Кісарчук, Н.І. Пов'якель); психологічна стійкість: витримка, самоконтроль, відсутність страху перед клієнтами, емоційної напруги та інше (З.Г. Кісарчук, Н.В. Пророк);

- знання теоретичних засад консультативної роботи: стадії консультування та основні теоретичні підходи (О.Ф. Бондаренко, М.А. Гуліна та інші), різновиди консультування (Г.С. Абрамова, Ю.Є. Альошина, С. Гледінг); екзистенційні та особистісні проблеми особистості (О.Ф. Бондаренко); засади професійної орієнтації особистості (Г.О. Балл, В.В. Рибалка); особистісний підхід як психолого-педагогічний принцип організації профільної та професійної підготовки психолога-практика (В.В. Рибалка); принцип гуманізації в професійній підготовці особистості (Г.О. Балл); принцип суспільно-особистісного прагматизму та партнерства в професійній підготовці психологів-практиків до праці в умовах ринку (Н.А. Побірченко).

- володіння конкретними методами і методиками консультування: напрямки у практиці консультування; навики певного теоретичного підходу та у відповідному напрямку; навички у консультуванні (О.Ф. Бондаренко, С.В. Васьківська, Р. Кочюнас, Р.С. Немов та інші).

На основі нашого дослідження можна константувати те, що такі компоненти, як особистісний, теоретичний і практичний, тісно взаємодіють між собою в становленні спеціаліста та є основою концептуальної моделі особистісно-акмеологічної готовності до консультативної роботи.

Тобто, концептуальна модель особистісно-акмеологічної готовності психолога-практика має будуватися на основі трьох взаємо-

пов'язаних між собою компонентах (особистісного, теоретичного і практичного) високого рівня розвитку. Особистісний компонент готовності психолога-практика до консультативної роботи включає в себе: адекватні соціально-психологічні настанови особистості в мотиваційній сфері щодо досягнення успіху, високий рівень розвитку професійного «Я» та особистісної зрілості (мотивації досягнення успіху, ставлення до свого «Я», почуття громадянського обов'язку, здатності до психологічної близькості з іншою людиною), адекватний рівень суб'єктивного контролю, самооцінки і самоповаги, високий рівень комунікативних й організаторських схильностей та розумових здібностей, емоційної стійкості та впевненості у собі, розвинуту емпатію, самостійність (незалежність суджень). Високий рівень сформованості теоретичного компонента готовності – це досконале володіння сукупністю психологічних та спеціальних знань щодо консультативної роботи (основні теоретичні підходи і технології консультування, принцип гуманізації у загальноосвітній та професійній підготовці, закономірності й способи досягнення вершин професіоналізму і творчості, знання екзистенційних та особистісних проблем особистості, стратегій діяльності психологічної служби в різних видах надання психологічної допомоги). Сформованість практичного компонента готовності полягає у високому рівні прояву професійних умінь і навичок, тобто дій, які забезпечують успіх консультативної роботи (навички консультативної бесіди з клієнтом, психодіагностики проблемної особистості, уміння ефективної консультативної взаємодії з особистістю; володіння сучасними технологіями консультування; навички організації та проведення різних видів психологічного тренінгу як важливого етапу постконсультативного супроводу).

Співставлення реально сформованих якостей психолога із показниками ідеальної моделі дозволяє визначити рівень його професійної компетенції та виробити стратегію просування до вершин професіоналізму, щодо оптимальної практичної діяльності. Стрижневим компонентом готовності майбутнього психолога щодо консультативної взаємодії є особистісний. Тому проблема забезпечення особистісного компонента готовності майбутніх психологів у процесі навчальної діяльності є важливою складовою професійної підготовки фахівців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, дана модель включає в себе високий особистісно-акмеологічний рівень розвитку особистісного, теоретичного та практичного компонентів. На основі показників компонентів запропонованої моделі готовності майбутніх психологів до консультативної роботи можна дослідити особистісно-акмеологічну модель спеціаліста.

Розроблена особистісно-акмеологічна модель формування готовності майбутнього практичного психолога до консультативної роботи в системі вищої освіти полягає в тому, що психолог відповідає своєму соціальному призначенню, якщо відповідає вимогам професії, гармонійно

розвиває свої інтелектуальні, емоційно-вольові здібності, формується як цілісний феномен – індивід, особистість, суб'єкт праці та творча індивідуальність. Концепція особистісно-акмеологічного підходу дає цілісне уявлення про готовність психолога в системі вищої школи. В її межах сконструйована концептуальна модель особистісно-акмеологічної готовності психолога, яка відображає систему його вузівської підготовки та самовдосконалення. Модель включає особистісний, теоретичний та практичний компоненти. Це дозволяє реалізувати принципи особистісно-акмеологічного підходу. Тобто, представлена особистісно-акмеологічна модель слугує якісним фундаментом для побудови програми та методики формування готовності до консультативної роботи в процесі вузівської підготовки. Тому, що основою особистісно-акмеологічного підходу являється теоретико-методологічне положення про суб'єктну позицію спеціаліста на всіх етапах професіоналізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акмеология : методология, методы и технологии: материалы научной сессии, посвященной 75-летию члена-корреспондента РАО, Президента МААН Н. В. Кузьминой / [под общей редакцией вице-президента МААН, заслуженного деятеля науки РФ, доктора психологических наук, профессора. А. А. Деркача]. – М. : РАГС, 1998. – 230 с.
2. Алешина Ю. Е. Спецпрактикум по социальной психологии: опрос, семейное и индивидуальное консультирование / Алешина Ю. Е. – М. : МГУ, 1989. – 89 с.
3. Аминов Н. А. Социально-психологические предпосылки специальных способностей школьных психологов / Н. А. Аминов, М. В. Молоканов // Вопросы психологи. – 1992. – №1–2. – С. 74–83.
4. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды / Ананьев Б. Г. – М. : Педагогика, 1980. – Т. 1. – 230 с.
5. Балл Г. О. Види наукової діяльності і предмет практичної психології / Балл Г. О. – К. : Ніка-центр, 1997. – С. 28–32. – (Практична психологія: теорія, методи, технології.)
6. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству / Богоявленская Д. Б. – М. : Знание, 1981. – 96 с.
7. Бондаренко А. Ф. Личностное и профессиональное самоопределение отечественного психолога-практика // Московский психотерапевтический журнал / Бондаренко А. Ф. – 1993. – № 1. – С. 63–76.
8. Бондаренко А.Ф. Социальная психотерапия личности / Бондаренко А.Ф. – К.: КГПИИЯ, 1991. – 189 с.
9. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості / Бондаренко О. Ф. – Харків : Фоліо, 1996. – 237 с.
10. Боришевський М. Й. Психологічні механізми розвитку особистості // Педагогіка і психологія / Боришевський М. Й. – 1996. – № 3. – С. 26–32.

11. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування : [навчальний посібник] / Васьківська С. В. – К. : Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
12. Глэддинг С. Психологическое консультирование / Глэддинг С. – [4-е изд.]. – СПб. : Питер, 2002. – 736 с.
13. Горностай П. П. Теория и практика психологического консультирования: проблемный поход / П. П. Горностай, С. В. Васьковская – К. : Наукова думка, 1995. – 128 с.
14. Кабиш-Рибалка А. В. Стратегії пошуку сенсу життя старшокласниками з різними властивостями особистості // Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко [за загальною редакцією В. О. Моляко] / А. В. Кабиш-Рибалка. В. В. Рибалка – К. : «Освіта України», 2008. – 702 с.
15. Коттлер Дж. Психотерапевтическое консультирование / Коттлер Дж, Браун Р. – СПб. : 2001. – 464с.
16. Кулаков С. А. Практикум по супервизии в консультировании и психотерапии / Кулаков С. А. – СПб. : Речь, 2002. – 236 с.
17. Панок В. Г. Психоконсультативні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти : [навч.-метод. посібник] / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Д. Д. Романовська ; за наук. редакцією В. Г. Панка. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 232с.
18. Пов'якель Н. І. Творчі складові професійної компетентності мислення практичного психолога: особливості прояву та генезис / Психологія у ХХІ столітті: перспективи розвитку. Матеріали VI Костюківських читань / Пов'якель Н. І. – 2003. – Т.3. – С. 52–56.
19. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату) : [навчально-методичний посібник] / В. В. Рибалка. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
20. Рибалка В. В. Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи : [монографія] / В. В. Рибалка // за ред. І. А. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – 626 с.
21. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы / Роджерс К. – М. : ЭКСМО-ПРЕС, 1999. – 421 с.
22. Роджерс К. Взгляд на психотерапию : становление человека. / Роджерс К. – Москва, 1994. – 480 с.
23. Чаплак Я. В. Концептуальна модель готовності майбутніх психологів-практиків до консультативної роботи зі старшокласниками / Я. В. Чаплак // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія. – Чернівці : Рута, 2010. – Вип. 498-499. – С.190-195.